

Miši se izseljujejo v celih tropah.

Mnogokrat zgreše te živali pot, ali jih pa burovito morje, dereče, sploh tekoče vode in vihri odnesó v daljne dežele; postavimo: želve priplavajo iz Amerike na Angležko. Neki tiči dojdejo iz Afrike na Švicarsko in Nemško, ognjena čaplja ali rudeča gos s pobrežja sredizemelskega na Hesko in Nasavsko.

Enako kakor semena valovito morje odnaša tudi veliko manjih žival v čisto nove kroge.

Tako se selé že mnogo tisoč let živali, in se plodé rastline, in se naseljujejo in zaplojajo po otocih, po rekah (vodne rastline), in po morji, pa po močvirnih krajih.

Podgoriški.

Šolske reči.

Novomeška gimnazija.

Vesolja bo vsacemu pravemu slovenskemu domorodcu zaigralo srce, ko v roke dobí letošnji program novomeške gimnazije, ki nas odškoduje za lansko molčanje. Zares, velik napredek enega leta! — Učeni jezikoslovec, častiti P. Ladislav Hrovat, pokazal je, da marljivi bučelici enak nabera zlate zrna iz bogatih zakladov slovenskega maternega svojega jezika, ter se spušča s svojim bistrim umom v temnejši hrame njegove, preiskovaje logiko in pravila misel slovenskih, da bi po ti poti v slovenski mladeži zbudil zavednost slovniških pravil. — Spisal je sostavek „o slovenskem genitivu“ (rodivniku) in s tem sostavkom (le škoda, da se je mnogo tiskarnih pogreškov vrnilo v izvrstni spis) lepo pokazal, da je jeziku do jedra segel; obdelal je slovenski genitiv, kakor prof. Bonitz grškega, in v njem pokazal, kako močno se ujema grščina s slovenščino. S tem pa tudi jasno dokazuje, kolikanj lažje in temeljiteje bi se slovenska mladež učila grščine in latinščine, ako bi se naslanjala in primerjala maternemu jeziku. Torej častitemu pisatelju iz srca potrjujemo zlate izreke konec sostavka, in ne moremo si kaj, da jih nekoliko v svoj list povzamemo, zlasti zastran tistih naših bravcov, katerim tehtni sostavek ne pride v roke.

„Prave zavednosti slovniških pravil — piše g. profesor — si je moč pridobiti le v maternem jeziku, ktereга človek tudi čuti. Res je sicer, da se drži človeški um v bistvu povsod enih in istih pravil, ker je le eden, in da dela v obče enomerno, ker logika je le ena. Toda razni jeziki razmere različno izrazujejo. Take pravila in postave, po katerih ravna človeški um sploh, treba je obuditi pri posamesni osebi; logične razloge, ki jih človek vé, se jih pa ne zavé in jih ne občuti, treba je zbuditi ter jih pripraviti do zavednosti. In to se more zgoditi le ondi, kjer je tvarina znana, — „früher kennen, dann erkennen“, pravi grški jezikoslovec Kurci, — namreč v maternem jeziku. Taka zaveda je dalje prava stopnja logičnega izobraževanja, kajti mladeneč se vadi pri znani tvarini različne reči ločiti od različnih, sostavljati podobne, grupirati enake, povzemati (subsumirati) posamesne pod splošni zaumen, z eno besedo, um se zaveda postav, po katerih dela, in tako jame spoznavati samega sebe, in v tem smislu je slovništvo cilj, ne samo pomoček. — In ko bo mladeneč se zavedel slovniških postav, izraženih v lastnem jeziku, lahko ga bo stalo, obračati to na druge jezike; mogel bo pregledovati različnost, kako izrazujejo razni jeziki ene in iste razmere različno, in to mu bode neizrekljivo lajšalo temeljiti poduk v ptujih jezikih. Iz različnosti raznih jezikov izvira sila veliko težav za mladino pri učenju ptujih jezikov; uči se ptuje po ptujem, pa nobenega ne razume, ker nima logičnega razloga v domačem vterjenega. Največ pomot pri prestavljanji iz nemškega v latinsko pri slovenskih učencih izvira odtod, ker nemščine prav ne poznajo ter se je ne zavéjo.“ — Ptuj jezik s pomočjo ptujega učiti se, oh, koliko muke, koliko nepotrebnega truda, pa tudi koliko prazne

slame! — „Čemu tedaj tacih ovinkov, ker imamo ravno pot — svoj izobraženi jaderni materni jezik!“ —

Šolske naznanila, ki jih priobčuje marljivi vodja g. P. Bernard Vovk, nam pripovedujejo, da je pri novomeški gimnazii 12 učnikov, ki so vsi duhovni frančiškanskega reda, in konec leta učencov 226, med njimi 215 Slovincov, 2 Hrvata in 9 Nemcov. Zraven rednih predmetov gimnazijalskih se je tudi še francozki in laški jezik pa petje učilo.

V 10. oddelku nasledva imenik novomeških učencov po redu učiliškega napredka. „Novice“, ki se vedno za domačo pravilno pisavo slovenskih imen, priimkov in krajev poganjajo, si v dolžnost štejejo, svojo popolnoma pohvalo izreči vodstvu novomeškemu, ki je prvo nastopilo pot národne enakopravnosti slovenskih imen skozi in skozi ter krajne imena pisalo tako, kakor so, izvirne in domače. Prečudno je res, da Nemec nekda ni pustil imen naših, kakor jih je najdel, ampak da jih je prekrstoval in preobračal, da niso nikomur podobne; še rek in gorá ni pustil pri miru, mogočni Savi naši je dal maloestetično ime Sau, — veličastni Triglav je spreobrnil v Terglú itd. Čisto naravno je tedaj, da popake te trebimo iz domačih pisem in domačega govorjenja, in da tudi mi, kakor drugi narodi, imenujemo vsikdar in povsod svoje domače kraje, reke, gore itd. tako, kakor je njih pravo ime. Ako jih Nemec imenuje po svojem prestroju, mu tega ne branimo, — le gleda naj, da ga bo ljudstvo razumelo, če po deželi išče tega ali unega kraja po svojih krstnih bukvah.

Drugo pot bomo podali slovenski govor, s katerim je bilo letošnje šolsko leto o slovesni delitvi daril sklenjeno.

Ozir po slovanskem svetu.

Srbija.

Zemlja in národ srbski.

Popisal dr. Ivan Podlišček v Topčideru.

(Dalje.)

Globoko pod strmim z lepimi hišami ozaljšanim bregom teče mirno in ponosito tik lepih hiš, gradov, magazinov in štacun naša bistra, tukaj res velikanska Sava, polna ladij različnih narodov, kakor morje pri kakem morskem, za trgovino priličnem mestu. Kakor v Trstu ali Benetkah je na Savi vse polno avstrijskega, srbskega in francoskega brodovja. Vse je živo ljudi, žival, vozov in družega blaga; ladije se tu izpraznjujejo in napolnujejo; polne švigajo na vse strani in dohajajo od vseh strani, odnašajo in donašajo ljudi in drago blago. Na velikanski Donavi in na njenem od Turkov, ciganov in judov itd. napolnjenem bregu ne ostane nobena ladija; vsaka leti memo donavskega brega naravnost v ponosito našo Savo, in kadar se tukaj svoje nabrane težave znebi in drugo dobí, zletí zopet kakor marljiva čbelica v daljno širjavo, dragega bremena si nabirat.

Res! veselja človeku srce zaigra, ako vidi, kolike korake je srbski narod v kratkem času storil. Pred 40 leti ni imel nobene cerkve, nobene lepe hiše; zdaj ima lepo glavno mesto od vseh narodov obiskovano, ktero raste, se lepša in popravlja dan na dan. Pred 40 leti je bil sužnik v umazanih kucah in bajtah, zdaj je gospod v lepih hišah, gradovih in palačah. Pred 40 leti je plašno po blatu Belega grada gazil, zdaj se ponosno po njegovih gladkih ulicah vozari in jezdari. Pred 40 leti je v strahu na tihem in skrivaj svojega Boga molil; zdaj ga lepo zvonjenje k Božji službi vabi. Pred 40 leti je mogel vsaki Srbin se Turčinu ponižno iz poti umakniti, v obraz ga še pogledati ni smel; zdaj se za-nj še ne zmeni ne. Da! pred 50 leti je srbski narod v svojem glavnem mestu grozovite smrti mučenja umirati mogel. Znano je, da leta 1812 in 1813 so po beligradskih ulicah srbske viteze in kneze žive na kole natikali in jih tako kviško povzdigovali. Mučenci so